

Lucie Hlavatá: Čamové: jazyk a kulturní implikace (disertační práce v rámci oboru etnologie)

Autorka se zabývá jazykem jednoho z nejvýznamnějších etnik v dnešním Vietnamu, státě v němž panuje výrazná multietnicita. Ve své disertační práci podává podrobný popis čamského jazyka s cílem podat jeho novou typologickou charakteristiku. Na popis a rozbor jazyka navazuje kapitola zaměřená na postavení čamského jazyka v současném Vietnamu, jejíž součástí jsou také podkapitoly věnované slavné minulosti Čamů, specifickým rysům jejich společnosti a vlivu náboženství na jejich společnost i jazyk. V závěru se pak zabývá otázkou „ohroženosti“ čamského jazyka a naznačuje možnosti jeho budoucího osudu.

Největší část práce – zhruba dvě třetiny – zabírá popis jazyka. Autorka shromáždí různé názory na genealogickou klasifikaci čamského jazyka i na možnosti klasifikace dnešních dialektů. Velmi zevrubně popisuje zejména fonetickou stránku čamštiny a specifické slovní druhy. Pojednává také o struktuře slabiky a samozřejmě i o tradičním písmu a problematice transkripce latinkou. Ocenění si zaslouží celkový přístup k tématu, v němž se důkladné kritické zhodnocení předchozích výzkumů pojí s praktickou znalostí jazyků jihovýchodní Asie (vedle čamštiny zejména vietnamština a částečně též khmerština a indonézština) a se zřetelným metodologickým přístupem (Skaličkova typologie). V jazykovědné části práce se autorka také poprvé dotýká některých otázek společenských a kulturních. Zejména se jedná o souvislost mezi vymezením dialektů a náboženstvím, které jednotlivé skupiny vyznávají, a dále srovnání čamštiny s majoritními či kulturně jinak významnými jazyky, pod jejichž vlivem (či tlakem) se ocitá, a poznámky k vlivu těchto jazyků na čamštinu.

Druhá část, nazvaná možná ne zcela výstižně Postavení čamského jazyka v dnešním Vietnamu, se postupně věnuje čamské historii a kultuře, náboženství, literárním tradicím a některým dalším aspektům čamské kultury nahlížené především z perspektivy fungování a úpadku čamského jazyka. V této části práce nalezneme také oficiálními dokumenty i terénním výzkumem podložené podnětné úvahy o míře „ohroženosti“ čamštiny a jejím osudu v moderním Vietnamském státě.

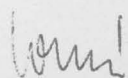
Autorce se podařily dvě věci. Jednak poskytuje důkladný a novátorský popis a typologickou charakteristiku lingvisty poměrně málo studovaného čamského jazyka, což samo o sobě představuje cenný materiál pro další lingvistická studia. Zároveň na příkladu čamštiny ukazuje sepětí jazyka a kultury a dokumentuje proces marginalizace, během níž jazyk, jenž kdysi byl jazykem vyspělé kultury, lingou francou celého regionu, s vlastním písmem a bohatou literární tradicí, v procesu historických změn ztrácí své postavení a ocitá se na hranici jazyků „ohrožených“. Velmi podnětné jsou dále pasáže věnované proměnám čamštiny pod vlivem islámu, včetně informací o multilingvalismu západních (islamizovaných) Čamů, který se orientuje na zdánlivě pro daný region tak odtažitý jazyky jako je arabština. Tato stránka předložené disertace bude jistě zajímavým čtením pro všechny, kdo se zabývají dnes tolik aktuální otázkou, co tvoří kulturní identitu, jakým způsobem se identita proměňuje a jak kultura žije a umírá.

Jistou výhradu mám k nevyváženosti práce. Druhá část zaměřená na čamskou historii a kulturu a posléze na moderní proměny jazyka a jeho úlohu v čamské společnosti by si zasloužila podrobnější rozpracování. Témata krátkých podkapitol (a často jen kratších úseků uvnitř nich) jako je oficiální politika různých vietnamských vlád ve vztahu k Čamům a s tím související přístup k čamským jménům, výuka čamštiny ve školách, vytváření standardní moderní čamštiny a její transkripce do latinky atd. jsou vhodně zvolená a nesmírně zajímavá, zasloužila by si však podrobnější rozpracování.

Jako jistou formální výtku bych pak uvedla autorčin způsob citace děl v jazyce originálu. Tento postup je podle mého názoru zbytečný. Vzhledem k tomu, že citáty z vietnamštiny jsou z pochopitelných důvodů překládány do češtiny, jsou navíc citace zachovávající francouzský, případně anglický jazyk originálu v některých okamžicích poněkud matoucí.

Bez ohledu na kritické poznámky uvedené v závěru považuji práci za velmi zdařilou a jednoznačně doporučuji k obhajobě.

15. dubna 2007

Doc. Olga Lomová
oponentka